NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani vsak teden dvakrat, namreč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., scer 3 fl., za pol leta 2 fl. po pošti, scer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI. V sredo 4. maja 1853. *List 36.*

Rodovitnost zemlje povzdigniti po drênaži.

(Dalje.)

Mokrota zemlje izvira sosebno iz 3 vzrokov:

V nekterih krajih iz studencov. Dežnica in snežnica na gorah in gričih tako dolgo razpók in lukinj pod zemljo išete, da zadenete na tak svet, ki mokroto popiva, ktera po tem v nižjih krajih kot studenec na dan pride. Za to najdemo pod gorami povsod mnogo studencov, mnogokrat pa tudi mokrih zemljiš. Če na tacih mestih svet ne visi, da bi voda ročno odtekati môgla, se napije vès svet krog in krog mokrote, in če je to veliko let terpelo, postane močirje v taki okolici.

Drugikrat se napravi mokro zemljiše iz dežnice in snežnice, če je lega takošna, da voda odtekati ne more, in je spodnja zemlja taka, da mokrote ne spuša rada skozi, ktere se po tem toliko nabere, da je sončna gorkota nikakor posušiti ne more.

Še drugikrat močirno zemljo napravijo potoki in reke, če iz svojega toka ob povodnji stopajo, in je lega kraja taka, da delj časa voda odteči ne more. V tacih okoljšinah je pervo, da se struga reke ali potoka popravi. Strugo reke popraviti je pa drago delo; kaj tacega se zamore le deržava (cesar) lotiti. Dosti potokov in hudournikov pa je, pri kterih bi se dalo brez velicih stroškov veliko storiti, ako bi se le soseske (občine) tacega potrebnega in koristnega dela marljivo lotiti hotle, s kterim bi se dale od ene strani povodnji zabraniti, od druge pa pomanjkanje vode odverniti. Ko bi soseske le to spoznati hotle, da je njih lastni dobiček, če bi vzajemno to popravile, bi jim dostikrat treba ne bilo zdihovati po vodi, da se jim je posušila, ali preklinjati povodinj, ki jim velike škode prizadevajo.

Da je pa zemlja močirna, se spozná:

1) iz nekterih zeliš *), ktere se najdejo le na mokrih zemljiših. Take zeliša so malo prida ali celò škodljive; žito na tacih zemljiših je slabo; kislo senó ni veliko vredno, živína ga ne jé rada, in če ga jé, ji nič ne tekne; sadno drevje medlí in se slabo sponaša;

2) močirno zemljiše se spozná dalje tudi iz barve zemlje; sosebno novo orana njiva je na mokrih krajih bolj tamne barve in se počasi suší; ob suši je tako polje polno kep in gruč, ki se sterdijo na soncu kakor kamen, da jih brana in valjar komaj premagata;

3) če na mokrem zemljišu le plitvo jamo skoplješ, kmalo jo bo voda zalíla, ki ne odteka;

4) cela okolica že kaže, da je zemlja močirna; kolovozi na potih so vderti; zemlja je razpokana; zrak je merzel in vlažen; zgodaj jeseni in pozno spomladi je slana (mraz), če je še nikjer ni, je tukaj; sneg pozno kopní; poleti je v tacih krajih muh, brenceljnov in druzega merčesa, da je joj za ljudí in živíno; žabe ragljajo, da je kaj; ovce hirajo, metljaji in vodenica jih morijo, in druzih bolezin je več kakor dosti.

Iz tega je očitno, da je posebno ilovnata zemlja tista, ktera potrebuje, da se po drênaži na suho dene, pa tudi za pešeno zemljo je drênaža potrebna, ako je podbrazdina mokrotna.

Tudi je dosto tacega polja, ki je poleti čisto suho in na kterem se ob prav vročih letinah še dokaj pridela; če je pa vreme navadno, ne presuho, stojí sad na takem polji vselej veliko slabeje in ob deljčasnem deževju gré pod zlo. Marsikdo bo morebiti mislil, da takošna mokrota, ki preide poleti, ni škodljiva sadežem, in da na tacih zemljiših ni drênažbe treba, — al možaki, ki tako menite, niste na pravi poti, zakaj rastljínam škodje posebno zimska mokrota, kadar zastaja pod brazdo, da je sonce osušiti ne more, in škodje toliko huji, kolikor bolj merzla in mokrotna je spomlad bila.

Al pa ne bojo take zemljiša po drenažbi presuhe? al se ne bo po nji vsa voda pregnala, ktera je rasti potrebna? — bo morebiti marsikdo vprašal.

O tacih zadevah mora kmetovavec le skušnje pobarati: kaj one pravijo. Skušnja pa učí, da po podzemeljskih cevih, iz kterih drenaža obstojí, se le odpravi tista voda, ki je odveč, ki je tedaj škodljíva. Drenaža na pravem mestu in prav speljana dela čudeže na zemljišu! Na njivah, kjer poprej še ovsa ni bilo varno sejati, rase sedaj pšenica in repa, da je veselje viditi, in na senožetih, kjer je nekdaj le bičje in ločje raslo, se kosí sedaj po drênaži nar žlahnejši senó.

Vse to niso le lepe besede, temuč so zlate skušnje! (Dalje sledí.)

*) Take zeliša so na priliko: zlatíce (močirske in vodne), močirska preslica, terstje, bičje, ločje.

Gospodarske skušnje.

Platno ali pavola?

Ker je pavolnata preja veliko bolji kup kakor lanéna, so jo jele fabrike med platno zlo mešati, in tako sedaj marsikdo misli platna kupiti, pa kupi zmes iz platna in pavole. Če fabrika to očitno naznani, ni goljufija; če pa že vsako nit tako presti dá, da je zmešana iz prediva in iz pavole, je to goljufija, ktere ne okó ne roka lahko ne zapazi. Pravijo scer, da taka goljufija se da izvediti, ako se kosček tacega platna v kakošni kislíni neko-

liko časa namakva, ker kislína razjé pavolnato nít, lanéne pa ne. Al ta skušnja ni gotova, ker je pri tem veliko ležeče: ali je kislína bolj ali manj močna in kako se omenjena namaka opravi.

Nar ložji in nar gotovši pomoč, ktera nikdar človeka ne zmoti, je le tista, ktero oko da s pripomočjo tiste očalnice, ktera, če skoz njo kakošno reč ogledujemo, nam vsako še tako drobno reč veliko veliko povekša, in se zato drobnogled (Mikroscop, Lupe) imenuje. S tem drobnogledom je razsodba: ali je platno čisto platno ali namešano s pavolo, tako lahka, da vsak otrok se to spoznavati lahko o 5 minutah naučí, takole:

Lanéna nitka se pokaže skoz drobnogled kot ravna, okrogljata, enmalo ali celò nič votla nit.

Pavolnata nit pa se vidi obstoječa iz votlih, tanjkih, skozvidljivih nitk, ktere so kmalo na levo kmalo na desno zasukane, kakor kupec posušenih, napihnjenih, zmešanih in potlačenih cev.

Tem tanjkim votlim nitkam se na pervi pogled vidi, da niso za terpež takošne, kakoršne so bolj debele in močne lanéne niti.

Kdor ima s platneno kupčijo veliko opraviti, naj si omisli tako povekšavno očalnico, ker le ona je edina in gotova pripomoč platno od pavole tudi takrat spoznati, kadar jo goljufija skriva.

O ti priliko povémo zgodbo, ki se je nedavnej na Saksonskem zgodíla: Dva juda prodasta nekemu tergovcu veliko platna za pošteno čisto platno. Tergovec se pritoži po tem pri gosposki, da platno je s pavolo zmešano; gosposka da zavolj goljufije juda zapreti. Nek v razsodo poklican „zastopen mož“ poterdi, da platno ni čisto. Juda se pritožita zoper to razsodbo. Na to pošlje sodnija platno nekemu profesorju v Berolin v preiskavo; profesor ga z drobnogledom preiše in najde, da je čisto platno. In tako je tudi bilo, — ali uboga juda sta bila celo leto po nedolžnem zaperta, med tem, ko je ta pravda tekla.

Starozgodovinski pomenki.

Kaj pomeni imé „Panonia“?

Razložil Davorin Terstenjak.

Iz rokopisa: »Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci?«

Ptolomej in Plinij *(II. 15. 16. III. 23.)* pravita, da je Panonia bila obmejena na zahodu od Norika, na jugu od Ilirika, na jugoiztoku od Moezie, na sevru in iztoku od Dunaja, kteri jo je od velike Germanie in Dacie ločil.

Obsegala je tedaj proti izhodu ležeče strani Austrie, Štajarskega, Krajnskega, Ogerskega, Slavonie, Horvaškega in Bosne. Odločeno toto mejo pa je Panonia še le dobila po Augustu, ko je prišla pod rimsko oblast.

Ptolomej jo delí v gornjo in dolnjo. Od reke Rabe proti jugu do Siska, in v zapadni strani kraj cetinske gore (Mons Cetius), Karavankov prek čez Hemovo je segala gornja, in odondot proti jugoiztoku do meziške granice dolnja Panonia.

V štertem stoletju je ena stran dolnje Panonie, ktero so reke Raba, Dunava in Drava zaklepale, od cesara Galeria ločena bila, in po njegovi ženi Valerii dobila imé Valeria *(Aurel. Sex. Victor de Caesaribus c. 40.)*

Tudi gornja Panonia je zdaj svoje imé spremenila in postala Panonia „prima“ in „secunda“. Med Savo in Dravo ležeča zemlja pa se je velela Interamnia (Medjirečje) in krajina kraj Save Savia — Savia ripensis — Posavina *(Sext. Ruf. in brev. hist. rom. c. 11.)*

Ptolomej nam več gór panonskih imenuje; jez tukej samo omenim gore „Okre“ *(Strabo VII.)* Beseda Okra je znamenita za slavenskega jezikoslovca, ker v staroslovenskem jeziku se je rabila pred vsem le za pomen: „gore“. To nam poterdi toliko imén bregov „Okič“, „Okreno“, „Okrenica“ po Slovenskem itd. V sanskritu pomeni „agran“, okra, hom, Gipfel. Ime enega ilirskega kralja *(Appian IX. 7.)* je bilo Agran. Lastno sanskritsko ime „Agran“ na rimskoslovenskih kamnih večkrat najdemo s slovenskim izrazom Cetus [1]), Bregius [2]) in polatinčeno Montisius [3]). Od staroslovenske besede „cet“ je dobil imé mons cetius (Kahlenberg), mesto Cetinje v Černigori, ves Precetince v fari male nedele na Štajerskem, ktero prav naravno prek ceta (homa ali brega) leží.

Večidel so se nemški jezikoslovci trudili besedo „cet“ za celtičko oglasiti in na-njo se opiraje dokazati, da so okoli gore cetinske Celti živeli. Pa ne bodo premagali. Ima celtiški jezik scer sorodno besedo za breg, al ta se glasi „kot“, torej toliko gor na Francoskem z imenom Kot, postavim: Cot d'or, der Goldberg, Coturci, ljudstvo galičko *(Caesar de bello gall. VIII. 32)*, Alpes Cotiae *(Tacit. hist. I. 67)* planine med Francosko in Piemontom od Monte Viso do Mont Cenis itd. Besedi „cet“ in „kot“ ste indoeuropejski, samo s tim razločkom, da je „cet“ indoslavenska, „kot“ pa indogermanska.

Plinij *(histor. nat. III. 23.)* piše, da v deželi starih Karnov, to je, Gorencov od staroslovenske besede „kar“, sanskritsko „giris“ (od glagola gâr), mons, Berg *(Eichhoff 121.)*, je ležalo mesto „Okra“. Staroslovensko besedo „Kar“ še najdemo v imenih gor: Karpati, Karvanki, in naroda Karanti, tudi mesta Carnuntum, kakor latinski, ali *καρνος*, kakor gerčki pisatelji pišejo. Mesto Karnunt postavijo zgodovinoslovci v okolico dnešnjega Petronela. Jez mislim, da je Petronela v latinsko prestavljeno ime mesta Karnunt.

Severni Slavjani besede „kar“ ne poznajo, ali pri Slovencih je še najti v besedi „čer“, „čr“, der Felsen. Da je čer iz kr nastalo, vé vsak jezikoslovec; gluhi *e* pred *r* pa so norički Slovenci kot ar tedaj kar izgovarjali. Da Gorenci *k* radi kot *č* izgovarjajo, sim sam čul, postavim: čevder, četna, to je, kelder, ketna itd. in slepi Juri mi je na bleškem jezeru zmiraj pel „Otok blešči, kinč nebešči“, namesto: „Otok bleški, kinč nebeški“. Poznam vpiranje keltomanskih pisateljev na besedo „karn“, ktera v keltiškem jeziku pomeni tudi pečino, ali to vpiranje jih ne bode rešilo, ker beseda „kar“ je indoeuropejska, kakor je več tacih občinskih v indoeuropejskih jezicih, postavim: sûnas indički, sunna gotički, sun estijski, sol latinski, solnce, sunce slovenski, Sonne nemški in tacih sila dosti.

Beseda Okra je tudi za tega voljo za starinoslovca važna, ker se je gora Vesuv v staroitalskem jeziku zvala Okra. Učeni Lassen *(Deutung der Eugubin. Taf. im Rhein. Mus. 1832 stran 387.)* bere na eugebinskih tablah imé gore Vesuvske „Okre Fisove“ in preučeni Humboldt *(Kosmos I. 449)* terdi, da je beseda „okra“ prav staroitalska (Dalje sledí).

Življenje v Carigradu.

(Iz »Nevena«.)

Ker se ravno sedaj toliko od poglavnega turškega mesta Carigrada govorí, bi utegnilo našim bravcem všeč

[1]) Muhar I. 392. — [2]) Muhar 433. — [3]) Carinthia 1819 list 33. Rodovine Ceti, Cetín in Breg še živijo po Štajerskem.

biti, kaj več od tega mesta slišati po popisu gosp. Stojanović-a, ki se takole glasí:

Ko se človek zjutro probudí in iz stanice stopi, ne vé, čemu bi se najpoprej čudil, kaj bi popred ogledoval: ali nezmerno morje, ali veličanstveni vodotok, ali čudno in čarobno luko Carigraško, ali orjaško mesto z visocimi poslopji, predmestji, cerkvami in minareti. Kamor kol se ozreš, povsod vidiš veličanske poslopja, kakor da bi ne bile od človeških rok sozidane. Ko zarumení zlato solnce ter se prikaže iz globokega morja in posije na berda Skutarske, zabliščé polomesci na džamijah in sarajih, da jih oko ne more prenesti.

Ako se ozreš na ulice, že na zgodnjo jutro so ljudstva napolnjene; ali kdo bi zamogel opisati množino ljudstva, ki gomazi po ulicah kakor bučele okolj ulnjaka. Dvignimo se k luki, pa skoz glavno mesto. Prostrane ulice, polne ljudstva se vijejo okrog palač. Kjer hodiš, ti doné nasproti molitve hodžev iz džamij, okrog kterih se vedno bolj in bolj ljudstvo nabira. Turci oblečeni v stosortni opravi, s čalmami vsake verste in barve, peš in na konjih, s spremstvom in brez njega, in vse letí v džamijo, opravit jutrajne molitve. Na drugej strani se valé trume Gerkov in Gerkinj, in pred njimi menihi v černi obleki z dolgimi bradami, da se jim komaj lice vidi, z meniškimi kapami pokriti. In ti se vsi drenjajo v cerkev. Kdo pa so uni bolj enako oblečeni z malimi kapami? Po obličju niso Gerki, ne Turki, ne Europejci in černa brada jim obdaja zarujavele obraze. To so Jermeni, tudi njim ukazuje véra v cerkev hoditi zgodej na jutro. Po božji službi, ko vsi ljudjé zapusté Bogu posvečene veže, se oživí celi veliki prostor razširjenega mesta. Množina mul in kónj vleče sode po ulicah in poliva tlak. Odperajo se veternice in zagrinjala okinj in vrata hramov in prodajavnic. Na hramovih se prikazujejo Turci tobak pijoči, in služabniki velikašev hodijo po ulicah in nosijo sladkarije. Obertniki že delajo, razbijajo in ropotajo po svojih prodajavnicah in delavšnicah, in po ulicah ni manji šum in hrum, dir in daj. Dnevničarji s svojimi osli, konji, mulami, bivoli in deklicami so že počeli svoje delo in gurajo za ljudmi po ulicah tù in tam. Tù gonijo četo krav, tam kardelo kóz in čedo ovác, ki se plašljivo skoz ljudí drenjajo. Zdaj se prikaže kak velikaš na ulicah, kak vezír, paša itd.; množica služabnikov, kočjažev in sokolarjev, v bogati obleki napravljenih, peš in na konjih pred njim gré in zapoveduje ljudstvu: naj se pokloni častitim gospodom njihovim.

(Dalje sledí.)

Slovanski popotnik.

* Gospod minister uka in bogočastja je češki časopis „Škola“ priporočil vsim učiteljem na Českem, Moravskem in Šleskem.

* Ravno je prišel pervi zvezek 28tega tečaja časopisa „českega muzea“ v Pragi na svitlo in zapopade prav zanimive sostavke.

* Vladimir Fedorović je ravno izdal v rusinskem narečji delo pod naslovom: „Biblioteka koristnega berila za otroke“.

* Gospod Hipolit Stupnicky oglaša zemljo- in zgodovinoznansko delo pod naslovom „Halič“, kteremu bo pridjan zemljopis Galicie s Krakovim in Bukovino. Cena tega dela znese 1 for. 30 kr. Izdano bode v nemškem in poljskem jeziku.

* Na Ruskem izhaja letašnje leto 166 časopisov, in sicer 111 ruskih, 30 nemških, 8 francoskih, 3 angleški, 2 polska in 2 litevska.

* Nek bogat tergovec moskovski se je ponudil sam vso škodo poverniti, ki se je primerila velikemu gledišu v Moskovi po pogoru. Škoda znese blizo milion rubeljev.

* V poslednjem zboru Zagrebškega družtva za povestnico jugoslavensko ste se z veliko radostjo in zahvalo sprejele dve knjigi „dvorcovie razrjadi“ v 3 zvezkih, in „pamjatnik diplomaticeskih snosenij drevnej Rossj“ v 2 zvezkih, ki ju je družtvu ruski car Nikolaj izročil.

Jezikoslovske drobtinice.

* Naj „Novícam“ svojo misel o besedi „kušniti“ povém, ker slovenski spisatelji boječi se, da bi ne nemčili, jo s čelovati ali poljubiti zamenujejo, Dalmatini pa stari in mlaji jo rabijo, na priliko: dr. Spor v „Kastriotiću.

Ako je beseda „usta“, Mund, naša, bo tudi k-ušniti naša; pravo jednako skovana z latinsko os — (Mund)-cular; in talianska baciare pride gotovo od bocca. Na isto kopito, mislim, so skovane: koš-ta, die Kost, nemško k-osten (schmecken); latinsko g-ustare; k-os-ilo (kusilo, kusati, ilirsko, essen), kjer se povsod slovanski predlog k (ad, zu) kaže, in stari koren os — us, Mund. Celovati (od čelo) mislim, bo, kar sim nekdaj v Terstu vidil, kjer so Dalmatini sprovadjajoči svojega škofa na parobrod prijevši njegovo roko in poklonivši se pritisnuli svoje čelo, pa ne ust, na njo; to je bilo nar beržeje sedanje poljubiti (osculari), kakor tudi nekdanje lobezati od „lob“, cranium. — J. V.

* „Človek“. Ni je gotovo slavjanske besede, ktera bi se tako različno izgovarjala kakor človek. Rusi pravijo čelovek, Malorusi čolovik, po staroslovensko, poljsko, česko in slovensko človek, po sèrbsko in hervatsko čověk, čovek, čoviek, človik, pa v nekterih krajih tudi čoek in čovo. Poljski pesnici okrajšujejo človeka tudi na člek, in Piperčani na černogorskih berdah pravijo tudi čok. Neven.

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz spodnje okrajne Ribniške dolíne. J. C. Dvanajst ur hoda od Ljubljane leží med Blokami in Hočevjem od solnčniga zahoda prot izhodu lepa, ravna Ribniška dolína. Ona je dobre tri ure hoda dolga, in íma semtertje griče ali homce, po kterih so spašniki, ali lepe vasí, ali pa tudi kaka cerkev. V leti dolini so tri fare: Soderška z 2687, Ribniška z 5118 in Dolenska z 1735 ljudmí. V Soderški fari do njene lepe podružinske cerkve M. B., kjer so tudi svete stopnice, je leta dolína večidel le kakih 200 sežnjev široka; dalje od lete cerkve, ki se ji Novaštifta pravi, se pa dolína tako odprè, da je debelo uro hoda široka. V sredi lete široke dolíne stojí na lepi ravníni dost čedni Ribniški terg s svojo staro že slabo in premajhno farno cerkvijo, s starim gradam poprejšne gosposke vsih zemljiš Ribniške dolíne, v kterim tergu je zdaj cesarska sodna oblastnija, davkina in zemljiških bukev gosposka. Eno uro hoda pred Ribniškim tergam stojí na niskim griču Dolenske fare cerkev. Prebivavci cele Soderške fare in Ribniške nad tergom žive od obdelovanja polja še bolj pa od izdelovanja leseníne v reščeta, rehte, okrožnike in keble (škafe). Vse lete rečí prodajajo na drobno po Krajnskim, Koroškim, Štajerskim, Horvaškim in po Primorskim, in za-nje veliko dnarja dobé, pa ga tudi za leskove palice, iz kterih vitre delajo, Kočevarjem, kteri tacih palic vsak pondelk v Ribniški terg več voz na prodaj pripelajo, in Horvatam za obodi izdajo.

Naš kraj je tedaj spodnji kos Ribniške dolíne do Kočevske meje. Okolj zgorej imenovaniga griča je široko ravno, lepo polje, in na levo stran pod gričam je Dolenjavas z 113 hišami, malo zgoraj nad leto vasjo je Pergoriška vas z 72 hišami, na desno stran so po tri majhne vasí Blate, Kot in Rakitnica z 77 hišami.

Prebivavci teh vasí bi zamogli od pridelkov lepiga polja živeti, ako bi naš kraj ne imel sledečih škodljivcov.

1. Na desni strani našiga kraja stojí „Velka-gora“, njeni začetik je pri Blokah in se od nas po Kočevskim iztegne do Horvaškiga. Ona nam napravi večkratne viharje, pozno merzlo spomlad in zgodno zimo; in s tem brani kmetu dvojne setve imeti. Tega škodljivca, se vé, da nam ni moč odstraniti.

2. Pritekó v naš nar nižji kraj vse vode Ribniške dolíne, one imajo po našim polju svoje struge in že od več let neizstrebljene rupe ali jame, po kterih pod zemljo tekó. Al ob povodnjih lete rupe ne morejo vse vode požerati, zato se voda večkrat po našim polju jezeru enaka razprostre, v kteri večkrat spomladi ali jeseni žita potonejo, in tako slabo letino naredé. Tega škodljivca bi zamogle pridne roke združenih sosedov pregnati.

3. Ker so v naših krajih goste in velike vasí. pride brez števila veliko beračov od meje Horvaške iz Kočevja, Čiškiga, Krasa in od več druzih krajev, kteri so tako silni, da jim zavolj nadlegovanja vsakdo kaj maliga dati mora, in ker tacih večidel za delo še dobrih, nepotrebnih škodljivcov večkrat na dan po 30 pride, kmet po malim veliko izdá. Ta nadloga bi se dala le tako odverniti, kakor so nam „Novíce“ že od več krajev povedale, da berači, kadar pridejo, morajo delati na polji itd. in le kdor dela, kaj dobí.

4. Za tukajšne potrebe bi bili štirje oštirji (kerčmarji) prav zadosti, pa jih je celò štirnajst. Vsi bi radi obogateli in zato uboziga kmeta k sebi vabijo, mu kar morejo piti posilijo in ko ga z vinam ali pa z žganjem omamijo, ga hvalijo, da le kaj več od njega skupijo. Tudi obilni kerčmarji so škodljivci našiga kraja. Te nadloge odverniti pa menda, kakor skušnje povsod kažejo, nikjer ne morejo!!

V našim kraji tedaj kmet od samiga poljskiga pridelka živeti ne more; on se pečati mora z lončarijo; lončarsko posodo prodajajo po Dolenskim, Primorskim, po Krasu, Istrianskim in celò po Laškim. Eni zmed tukajšnih kmetov se pečajo s konjsko kupčijo in tem se reče „kobilarji“; oni skuplujejo konje na Horvaškim, Ogerskim in Štajarskim, ženejo jih na Laško in jih po vsih krajih Laške dežele, celò na Sardinskim in Romanskim prodajajo. Veliko naših kmetov se po svetu pri svojih kupčijah tako razvadi, posebno kadar jim kupčija prav ne gré, da v dolgove zabredejo in marsikdo na boben pride. In to je tudi nadloga.

Iz Ljubljane. Po postavi bi bil imel biti veliki zbor kmetijske družbe ti teden; glavni odbor pa je prenesel zbor na prihodnji teden (10. majnika) zavolj duhovnih gospodov, ki ti teden bi se ne bili môgli zbora vdeležiti. Prihodnji pondelek (9. maja) dopoldne je na družbenem vertu na Poljanah očitno izpraševanje učencov kmetijskih šol, h kteremu zamore vsak prijatelj kmetijstva poslušat priti. — Namesto umerlega učitelja Kapus-a za 3. razred Ljublj. ljudske šole je izvoljen g. Miha Putre, bivši učitelj v Idrii. — Gosp. dr. Klun bo po sporočilu zgodovinskega družtva spisal „spomenik zvestobe Krajncov v letu 1853“.

Novičar iz mnogih krajev.

Važno novíco ravno zvémo, da je nek veljaven mož c. k. ministerstvu notranjih oprav nasvèt predložil za rejo nekih posebnih gojzdnih drevés, kterih sad zamore v žganjo-fabrikah popolnoma nadomestovati krompír. Ako je kaj na tem, bo dobiček velik za kmetijstvo in gojzdnarstvo; zato smo radovedni: kaj več slišati o ti važni novíci. — Pot, kodar ima železnica skozi Koroško iti, še ni določena. — Knez Černogorski se je poklonil na Dunaji Njih veličanstvu in Njegovim starišem, obiskal je tudi nektere g. ministre; danes (v sredo) ali jutro se bo nek povernul domú. Čuje se, da tudi austrianska vlada bo Černogoro za samostojno in neodvisno od Turčije spoznala, in govorí se, da knez misli v spomín Petra I. vladika Černogorskega, ki je slavno nadvladal Mahmudpašu Busatliju, osnovati red sv. Petra, in častne znamnja tega reda na Dunaji delati dati. Ker Černogora dozdaj nobenih dohodkov nima, je nek od ruskega cara dobila milion forintov srebra, da vredi svoje notranje oprave. — Na Dunaji so fabrike v veliki zadregi, ker kupca manjka. — V Taboru na Českem je prenočilo 26. aprila 16 družín z 51 osebami, ki grejo sreče iskat v Ameriko; po jeziku in noši so nek bili Štajarci. Da ne bi se kesali! — Iz Milana zvémo, da 27. aprila so murve še celò malo zelenele; in da se zato kupci nočejo prehiteti o sklepanju pogodb. — Nekdo na Šleskem je znajdel papir iz lesa delati, in scer posebno iz smrekovega, pa tudi iz lipovega, jelknega itd.; les se naj pervo v stopah dobro raztolče, da je kaši podoben. Znajdenik že izdeluje tak papir, ki je scer dober kup, pa zlo kerhljiv. Bog ne daj, da bi še ta nesreča gojzde zadela, ker že tako povsod lesa pomanjkuje. — V Carigradu je vse mirno; nar več se zdej govorí od božjega groba: kdo bo ondi veči pravíce zadobil. Rusu je iz političnega ozira sila veliko na tem ležeče, da postane ondi gospodar, — cesar Napoleon pa nek tudi svojo terdi in pravi: da po nobeni ceni ne odstopi; kako se bo tedaj ti klobčič zmotal, še nihče ne vé. Turška vlada se natihoma za vojsko orožuje. — Cesarico francosko je nesreča splava (abortus) zadela.

Cesar Karl VI.,

Oče krajnskim cestam. *)

Porzini [1]) nasproti
Kerk [2]) glavo molí,
Po suhim ga poti
Ne b' obšel tri dní.

Na cel'mu otoku
Ni vidit vozá,
Nobenimu potoku
Hrib teka ne dá.

Po skalah gredejo
Konjiči počas,
Mehove nesejo
Žont [3]) v Kerčana [4]) vas.

Tak dedi nam bíli
Pred stotino let,
Tovori nosili
Brus, vino, sol, med.

Jel Karel na Krajnskem
Oživljat' kupce,
Na Kraljevičanskem [5])
Zidati dvor če.

Gorata dežela
Tri ceste dobó,
Verh Tersta, Ljubela,
No v Reko svojó.

Ko cerkve vozovi
V prah kremen drobé,
Gibati hribovi
Prot meni se zdé.

On ladjo terpéti
Nam Savo učil;
Od glada umréti
Čas Krajni minil.

Alfreda Britani,
Hval' Tita Bimljan,
Henrika Galjani,
Raj' Karla Krajan.

Prof. Jaka Zupan.

*) Iz »Illyr. Blatt« letu 1830.
[1]) Porzina, Farezina, der nördliche Theil der Insel Cres, ital. Cherso.
[2]) Kerk, lat. Curicta, ital. Veglia.
[3]) Žonta, echt slavisch; pivo, Getränke, hier aus Wein und halber Zugabe, ital. giunta, von Wasser.
[4]) Kerčan, Veglianer.
[5]) Kraljevičansko, die Gegend von Kraljevica, Porto Re, bei Reka, Fiume.

Današnjemu listu

je dodana 5. pôla „obćne zgodovíne“.

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*